

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ТРАДИЦІЇ УГОРСЬКОЇ НАРОДНОЇ МУЗИКИ НА ЗАНЯТТЯХ
МУЗИКИ У ДЗО НА ЗАКАРПАТТІ

Кадар Юлію Гаврилівна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 /27 жовтня 2021 року

Науковий керівник:

Кіш Юліанна Іванівна

викладач

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,

доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Кваліфікаційна робота
Традиції угорської народної музики на заняттях музики у ЗДО на
Закарпатті
Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

Кадар Юліо Гаврилівна

Освітня програма: 012 Дошкільна освіта

Науковий керівник: **Кіш Юліанна Іванівна**

викладач

Рецензент: **Поллої Каталін Дезидерівна**

ст. викладач

Берегове
2022

**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
Pedagógia és Pszichológia Tanszék**

**A MAGYAR NÉPI GYÖKEREK MEGJELENÉSE A KÁRPÁTALJAI
MAGYAR ÓVODÁK ZENEI NEVELÉSÉBEN**

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Kádár Júlia

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program:012 Óvodapedagógia

Témavezető: Kiss Julianna

adjunktus

Recenzens: Pally Katalin

adjunktus

Зміст

ВСТУП	6
I. Взаємозв’язок угорського народного кореня з музикою	7
1.1. Збереження традицій	11
1.2. Видатні дні	15
1.3. Можливості збереження традицій у дитячому садку та школі	20
II. Вплив музичної освіти на життя дітей	21
РЕЗЮМЕ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	29

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол № „3” від „27” квітня 2021 р.
Ф-КДМ-2

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	6
I. Magyar népi gyökerek és a zene kapcsolata.....	7
1.1 Hagyományőrzés.....	11
1.2 Jeles napok.....	15
1.3 A hagyományőrzés lehetőségei az óvodában és iskolában.....	20
II. A zenei nevelés hatása a gyerekek életére.....	21
ÖSSZEFOGLALÁS.....	27
REZÜMÉ.....	28
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	29

BEVEZETÉS

Szakkolgozatom témája: A magyar népi gyökerek megjelenése a kárpátaljai magyar óvodák zenei nevelésében. Témaválasztásom célja első sorban az, hogy rávilágítsak a hagyományok, népszokások és a magyar zenei nevelés fontosságára a gyerekek életében, valamint hogy megtudjam hogyan vannak jelen a kárpátaljai magyar óvodák életében. Másodszor pedig azt szeretném ismertetni, hogy a zenei nevelés milyen jótékony hatást gyakorol a gyerekek fejlődésére, későbbi tanulásukra, készségeikre. Évtizedek óta köztudott tény, hogy a zene készségfejlesztő hatásokkal bír a gyerekek életében. Munkámban olyan emberek írásait, tanulmányait vettem alapul többek között, mint Kodály Zoltán, Forrai Katalin, Ujfalussy József és Mészáros István.

A munkám két részből áll. Az első részben felkutatom a témával kapcsolatos főbb irodalmakat és segítségükkel alátámasztom a téma aktualitását és fontosságát. Írok a népi gyökerek és a zene kapcsolatáról és fontosságáról, valamint a hagyományőrzésről, a második részben pedig a zene, a zenei nevelés fontosságát szeretném kiemelni.

I. Magyar népi gyökerek és a zene kapcsolata

A zene szoros kapcsolatban áll a hagyományőrzéssel. A népzene, a hagyományok és a művészet közösen fejlődtek az évszázadok alatt. Nem elválaszthatók egymástól. A hagyományőrzés, mint kategória nehezen meghatározható. A népi hagyományt nem lehet kultúra szempontjából pontosan meghatározni. Hoppál Mihály néphagyománynak tekintette a szavakat, játékokat, hiedelmeket, rítusokat, szokásokat, normákat, értékeket (Hoppál, 1981).

A huszadik század elején nagy nemzeti ébredés indult. Megalakult a Holnap Társaság és a Nyugat. Ezzel az irodalom megújult, Móricz Zsigmond és Ady Endre jelezték ezt. Az irodalom mellett újjáéledt a magyar zeneművészet Kodály Zoltán és Bartók Béla által, valamint a színház és a kézművesség is. Alkottak és a nyelvet is újították, kifejezték gondolataikat. Habár a különböző ágak külön, a saját maguk módján fejlődtek, a közös cél összehozta őket. Ez a cél pedig egy magas rangú magyar művészet megteremtése volt (Tamusné, 2016).

A népzene kutatás az urak és a hatóság szemében is felháborító és botrányos volt. Nem értették hogy miért gyűjt valaki egyszerű paraszti, vagy épp lenézett nemzetiségi dalokat és helyezi azt a divatos úri nóták fölé. A magyar fővárosi emberek nem tartották észszerűnek, hogy elmenniük vidékre, peremfalvakra kutatni a népzene után, amikor maguk is tudnának dallamokat kitalálni. A falusi emberek pedig szintén fenntartásokkal fogadták őket (Népzene kutatás, n.d.)

Miért is kutatott Kodály Zoltán a parasztok körében, a peremfalukban és a falusi urak körében is? Hogy erre választ kapjunk meg kell értenünk, hogy valójában mi az a népzene és milyen formái vannak. A népzene két anyagból tevődik össze: népies műzene, más néven városi népzene és falusi népzene, más néven paraszt zene (Bartók, 1931).

A városi népzene, azaz a népies műzene az úri osztályokban terjedt el leginkább, mivel abból az osztályból való szerzők komponálták össze. Egyszerűbb szerkezetű dallamok. A paraszti társadalomban vagy csak később, vagy egyáltalán nem voltak ismertek. Ezeket a dalokat „magyar nóta”-nak nevezik . A XIX. század második felében terjedtek el Magyarországon. Általában egystrófás, egyszólamú dalok. Mivel nem kottából énekelték, hanem hallás után tanulták meg, a dallam gyakran átalakult (Bartók, 1931).

A parasztszenét határozottabban lehet kategorizálni. Nálunk, Kelet-Európában egy élesen kiváló csoportot alkot. Tágabb értelemben véve parasztszenének nevezzük mindazon dalokat, dallamokat ami elvult, vagy el van terjedve a parasztsztyály köreiben. Ezek a dalok a

parasztok érzelmvilágának kifejezői. A szűkebb értelemben vett parasztzene pedig azon dallamok összessége amelyek egyforma szerkezettel és dallammal rendelkeznek. Egy egységes stílushoz tartoznak. Ezt a fajta népzénet teljesen el lehet különíteni a városi műzenétől. Nagyobb értékkel rendelkezik, mint a népies műzene. A parasztzene tehát a városi társadalom által nem befolyásolt, az emberekben öntudatlanul kialakult munkája (Bartók, 1931).

Többen is azt hiszik, hogy a népzénet átalakítani sokkal egyszerűbb dolog, mint valami újat komponálni. Ez viszont nem így van. Nagyon nehéz feladat a népi dallamokkal bánni. Nehézséget okoz, hogy a népi dallamoknak sajátos karakterük van. Egyszer meg kell érteni és érezni kell azt (Bartók, 1931).

Kodály Zoltán sokszor hangoztatta írásaiban, hogy az emberiség fejlődést formáló ereje a zene. Formálja az ember ízlését, magatartását, műveltségét. Születéstől fogva el kell kezdeni a zenei nevelést, aztán az óvoda és az iskola után még felnőtt korban is folytatni kell. A népzenei nevelésnek a hagyományokból kell kiindulnia (Forrai, 2016).

A zenei nevelés legszorosabb kapcsolatban az irodalommal és az anyanyelvi neveléssel áll. A gyerekdalok követik a mondókák, gyerekdalok hanglejtését, ritmusát. Az éneklés közben új szavakat sajátítanak el, helyes hanglejtést és hangsúlyt tanulnak. Mivel az egész játékos formában történik, így közben jól érzik magukat és észrevétlenül tanulnak, fejlődnek. Az énekkel egybe kötött játékok a testi fejlődést is segítik (Forrai, 2016).

A mai magyar zene kialakulása több tényező összessége. Nehéz folyamaton ment keresztül. Ezek a nehézségek a magyar zenetörténelem ismétlődő, gyakran felmerülő problémái. Nemzetünk folytonos hadviselés alatt álló történelmében a zenei szálak gyakran elszakadtak és újjá kellett építeni őket. Az új magyar hangszeres stílus, a verbunkos zene, a XVIII. században alakult ki. Ezekben az években viszont kettészakad a nemzet egysége, az az egység, ami addig helyet adott a magyar zenének. A földesurak egyre inkább a nyugati kultúra felé fordultak, így a köreikben lassan elhalványult a magyar nép zenéje. Közel száz év után, Mária Terézia és II. József uralkodása idején, lelkes tanárok voltak azok, akik a nemzeti kultúrát megmentették. Ugyan ebben az időben diákok kezdik el újra énekelni magyar zenéinket. Református kollégium diák-énekeskönyveiből ismerkedhetünk meg akkori magyar dallamokkal. Ebből a századból még fellelhetőek Pálóczy Horváth Ádám „Ötödfélszáz Ének” c. dallamgyűjteményében. A legkülönbélebb dallamok találhatóak meg benne, de kitűnik a néphagyomány iránti érdeklődése . Ezekre épült az új, századfordulón feltűnt népzene, a verbunkos (Prahács, n.d.).

A Kisfaludy Társaság és a Magyar Tudományos akadémia részéről a 19. században kezdődtek meg a dallamgyűjtések. Kezdetben inkább a népköltészet felé irányult a figyelmük. A saját ismerőseik köreiből, környezetükben jegyezték fel a népdalokat, nem tudományos alapú vizsgálatok voltak. Ezek a dokumentumok habár hiányosak és nem tartalmazzák a mai értelemben vett népdalok egészét, nagyon fontos dallamkutatói gyűjtemények. Eredeti népdalokat és műdalokat is tartalmaznak. Ezek közé a gyűjtemények közé sorolható például Pálóczi Horváth Ádám: Ötödfélszáz énekek c. gyűjteménye, Arany János népdalgyűjteménye és Kiss Áron: Magyar gyermekjáték-gyűjteménye is (Mészáros, 1998).

Az első magyar óvodát 1828-ban alapították, ami után csaknem száz év telt el amire megalakult az a követelmény, hogy a magyar gyerekek ne csak anyanyelvi, hanem magyar zenei nevelést is kapjanak. Ennek a korszaknak a zenei nevelésének egyik alapvető vonása az erkölcsi nevelés volt. Ezt leginkább az énekléssel próbálták megvalósítani. Felismerték a zene pozitív hatásait a gyerekek nevelésében. A zenével vidáman, játékosan, jó hangulatot keltve próbálták rögzíteni a gyerekekben az erkölcsi normákat, értékeket. Problémát okozott a gyerek énekek kiválasztása. Olyan tartalmú énekeket, dalokat kellett gyűjteniük, amelyeknek tartalma megfelelt a gyerekek életkori sajátosságainak. Egészen az 1870-es évekig gyakori volt, hogy német dalokat énekeltek a magyar óvodákban. Ennek az oka az volt, hogy sok német anyanyelvű polgár élt a városokban és általában német, jómódú gyerekek jártak az óvodákba. 1836-ban megalakult a Kisdédóvó Intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesület. Feladatuk tűzték ki többek között új óvodák nyitását és a nemzeti öntudat kialakítását a gyermekek életében. Szentkirályi Móricz „A kisdédóvó intézetekről” című füzetében arról írt, hogy a zene milyen fontos a gyerekek életében és hogy nagyon nagy gondot jelent a magyar daloskönyvek hiánya (Mészáros, 1988).

Mára már természetes részei az óvodai nevelésnek a magyar gyermek – és népdalok. A pedagógusok és a szülők számára egyaránt elérhetőek a szerkesztett, a gyermekek igényeinek megfelelő válogatott daloskönyvek. Szintén szerves részét képezi az óvodapedagógusok oktatásának a dalok és a pedagógiai módszerek elsajátítása. A mese és a játék, népi játék a gyerekek minden napját körülveszi. A népdalokat, hagyományörző játékokat közvetett módon sajátítják el, beépítve az élményszerzésbe és szórakozásba (Révész, 2016).

A zene az érzelmek egyik nyelve, hatni tudunk vele másokra. Alkalmas az érzelmek, gondolatok kifejezésére, legfőképp igaz ez egy gyermekre. A pedagógus a zenén keresztül befolyásolja a gyermekeket, kialakulhat benne a zenei ízlés, az esztétikai fogékonyság, a jó zenei ízlés (Forrai, 1991).

Kiss Áron ismerte fel azt a tényt, miszerint a falukban összegyűjtött gyermekdalokat kell tanítani országszerte az óvodákban, mert csak így menthető meg az igazi néphagyomány, a magyar szellemi örökség (Révész, 2016).

„De miben áll a művészet, és a művészi zene jelentősége? A művészeti alkotás a valóság esztétikai elsajátítása, két lényeges feltételét egyesíti az érzelmi nevelésnek. Egyik oldalról megkívánja a valóság alapos, a teljes gondolati apparátus útján kialakított, általánosító, és absztraháló ismeretét. Tehát a társadalmi valóság objektív, és helyes ismeretén kell alapulnia. De ezt az igaz ismeretet konkrétan, érzékelhető valóságként teszi élménnyé közönsége számára, tehát élmény–értékű hatással alakíthatja érzelmi magatartását.”
(Ujfalussy, 1968: 21).

I.1. Hagyományőrzés

„A népek emlékezete a hagyomány. A hagyomány: egy nemzet válasza életkörülményeire, a nemzet igazi személyisége, mellyel időben önmagához és feladataihoz hű maradhat.” (Németh László: A minőség forradalma IV. A magyar Rádió feladatai 86. o.).

A hagyományőrzés beépítése az óvodai/iskolai fontos jelentőséggel bír, hazaszeretetre, a nemzeti gyökerek megerősítésére szolgál. A gyerekek megismerik saját gyökereiket, ezáltal tudják valójában hova tartoznak. A nevelésbe beépítve kell alkalmazni. Beépíthetjük a mindennapokba, ünnepekbe, zenei nevelésbe, kézművességbe, játékokba. A néphagyományhoz kapcsolódó tevékenységek rendszeres alkalmazása közösségformáló, azt az érzést erősíti a gyermekben, hogy tartozik valahova (Újváry, 1980).

A népi kultúra gyökerei szerteágaznak. Látszólag a néphagyomány és az irodalom messze állnak egymástól, de ez nem így van. A szokások átfonják az egész nép életét. A szokások, a magatartási formák, a nemzeti jellegű szokások egyaránt a szokások fogalmába sorolandók. A népszokás és a szokás fogalmak elkülöníthetőek egymástól. A szokás szó több jelenségre és cselekményre is kiterjed, amit az ember na mint nap tesz, akár észrevétlenül is. Szokások nélkül elképzelhetetlen az emberi közösségek együtt élése. A kialakított szokások hatnak az egyénekre és a közösségre is, de ez fordítva is így van. A közösség is formálja a szokásokat (Újváry, 1980).

Geiger Paul definíciója szerint „népszokás alatt a cselekvés azon módját értjük, amelyet a hagyomány folytán az emberek egy csoportja vagy közössége helyesnek vagy kötelezőnek érez.”(Újváry, 1980:12). Ez azt jelenti, hogy az emberek bizonyos szokásokat kötelezőnek érznek a közösségükre nézve, viszont ha ez az érzés valamiért elmúlik szokáshagyományok változhatnak. A szokások a néphagyomány több területével is kapcsolatban állnak. Sokszor nehezen tudjuk elkülöníteni egymástól a rítust, a szokáscselekvést és a hiedelemcselekvést. A mai, modern ember cselekvéseiben olyan szokásokat figyelhetünk meg, amelyek évszázadokra nyúlnak vissza. A szokások részei és elemei révén az azonos anyanyelvű és kultúrájú nép szokás- és hiedelemvilága összefonódott. Ezeknek az elemeknek és motívumoknak a sajátos kapcsolódása etnikai, területi és táji jellegzetességeket alakított ki (Újváry, 1980).

A XIX. század elején a történészek és nyelvészek egyre inkább a hagyományok megismerése felé fordultak. Megindult egy nagy terjedelmű folyóirat, amelynek majdnem

minden számában néprajzi irat található. Szintén ebben az időben Ipolyi Arnold elkezdte tervszerűen feltárni, feljegyezni a babonákat, hiedelmeket és rekonstruálni a magyar ősvallás elemeit (Balassa – Ortutay, 1979).

A kutatók átfogóan tanulmányozták a folklór típusok, azaz a mese, ballada, népdal, stb., eredetében, variálódásában, hagyományozódásában a közösség és az egyén szerepét. Ebben komoly eredményeket értek el, a tanulmányok egyöntetűen kiemelik a szerepük fontosságát, a szóbeli hagyományt formáló tevékenységüket. A népszokások területén viszont már nem lehet könnyen rámutatni az egyének konkrét tevékenységére. A szokáskutatók fontosnak tartják a kérdést. A külföldi és a magyar kutatók is hangsúlyozzák a népi kultúrában az egyén szerepét. Megpróbálnak úgy az egyének beilleszkedni egy adott közösségbe, de a sajátos vonásaik megnyilvánulnak a táncban vagy akár a nótában is (Újváry, 1980).

A néprajzhoz szorosan kapcsolódik a nagy múltú népzenei gyűjtés és feldolgozás. A népzene sok ember közös alkotása. Szűk határai vannak, de nagy mélységei. Minden népzeneje felismerhető hangja és stílusa alapján. Minden nemzeti művészetnek alapja van és így a népzene az alapja minden nemzeti kultúrának. Bartók szavaival élve: a népzene „egyedei – az egyes dallamok – a legmagasabb művészi tökéletesség példái. Kis arányaikban ép oly tökéletesek, akárcsak a legnagyobb szabású zenei mestermű. Valósággal klasszikus példái annak, miként lehet lehető legkisebb formában, legszerényebb eszközökkel valamilyen zenei gondolatot a maga frissességében arányosan, egyszóval a lehető legtökéletesebb módon kifejezni” (Bartók 1924: VII).

Ha hagyományokról, néprajzról, folklórról beszélünk, nem hagyhatjuk ki a mesét sem. „ A meséket vallás- és mitológia történeti dokumentumként, tudományos értékű forrásanyagként használták fel.” (Komáromi, 2001:72.), hiszen a népmesék alapját mágikus hiedelmek, álombeli élmények és hagyományok adták. A világon elsőként, Antti Aarne és Stith Thompson próbálkozott meg a folklorisztika rendszerezésével, így született meg 1928-ban a nemzetközi mesekatalógus. A csoportokat, a katalógus szerkesztői a mesék szereplői és cselekményei alapján határolták/ különítették el egymástól. Ez alapján születtek meg a következő mesecsoportok:

- állatmesék
- mitikus vagy valódi mesék
- tréfás mesék
- formulamesék

Később Magyarországon is elkészült egy rendszerezés, a Magyar Népmesekatalógus, melynek első kötete 1987-ben jelent meg. Ezen kötetekben, az imént felsorolt csoportok mellett, további kategóriákat figyelhetünk meg. Így ismerkedhetünk meg: a tündérmesék, a novellamesék, a legendamesék, az ostoba ördögről szóló mesék, a rátótiádákról szóló mesék, és a hazugságmesék csoportjával. A szakirodalmi leírások alapján, a mesék fő csoportjaiba, az állatmesék, a tündérmesék, a novella- és legendamesék tartoznak, s a fenn maradt csoportok, ezek alcsoportjait képezik. Nehéz általánosságban beszélni a népmese jellemzőiről, hiszen ahhoz, hogy megismerjük őket, ismernünk kellene az egyes mesék elmondása alatt fenn állt körülményeket. A meséket ugyanis meghatározzák, a mesemondás alkalmai, helyszínei. Nem mindegy, hogy egy fonás alkalmával egy fonóban hangzik- e el, vagy kukoricamorzsolás vagy egyéb közös munkák alkalmával. A különböző környezetek, különböző hangulatot adnak a meséknek. Meghatározó az is, hogy milyen a mesemondó és a mesét hallgató közösség közötti viszony. Mivel minden ember különbözik egymástól, mindenkinek saját stílusa van, s az egyén, személyiségéből fakadóan, mindig tud valami olyat, amelyet egy másik személy nem, így az ugyanolyan mesemotívum köré épülő mesék, esetleg ugyanazok a mesék is különböznek egymástól; az éppen aktuális mesemondó egyéniségének, fantáziájának, erősségeinek, gyengeségeinek köszönhetően. Azért mégis van egy lehetőségünk a népmesék és ezáltal a mesék közelebbi megismerésére, mégpedig az, ha csoportjaik, alcsoportjaik jellemzőinek megismerésével próbáljuk feltérképezni, az általuk közvetített világot (Komáromi, 2001).

Minden nemzetnek meg van a saját kultúrája. Minden közösségnek fontos, hogy a felnövekvő nemzedék elsajátítsa és megtartsa a kulturális örökségeket, hagyományokat, szokásokat. A gyermekek kultúrába való beépülésébe kimagasló szerepe van a játéknak (a népi gyermekjátéknak). A gyermek- és ifjúkor közötti szakasz meghatározó szerepet tölt be ebben. A játéknak, mint a kultúra megismerésének az a legfontosabb célja a megismerés és az elsajátítás. Ugyan egyedül is lehet játszani, de a játék elsősorban csoportos tevékenység, tehát játék közben nem csak a kultúrát sajátítják el, de szocializálódnak is (Felföldi, 1990).

A magyar népi játékok tulajdonképpen négy csoportra oszthatók:

Eszközös játékok: tárgykészítő játékok , eszközös ügyességi játékok , sportszerű népi játékok

Mozgásos játékok: ügyességi és erőjátékok , fogócskák, vonulós játékok,

Párválasztó játékok: párválasztó körjátékok, leánykerő játékok, párválasztó társasjátékok,

Szellemi játékok: szellemi ügyességi játékok, becsapós játékok , kitalálós játékok , tiltó játékok , rejtő-kereső játékok (Felföldi, 1990).

Kárpátalján az egyházhoz kapcsolódnak a zeneművelés kezdetei. A kolostoroknak és a templomoknak magas színvonalú volt a zenekultúrája. Kiemelkedő helyet foglalt el a zenei intézmények között a Ungvári Zenekedvelők Filharmónia Tár-sasága, melyhez az 1920-as év elején zeneiskola, zenekar és kórus is tartozott, majd később létrejött a Bojan Zenei-Drámai Társaság . A kárpátaljai klasszikus zene népszerűsítésében fontos szerepe volt Zádor Dezsőnek, aki zeneszerzőként és zongoraművészként is tevékenykedett (Fedinec-Vehes, 2010).

A kulturális és nemzeti újjászületés meghatározó eseménye a kárpátaljai festőiskola elindulása volt. Olyan tehetséges mesterek által működött, mint Soltész Zoltán, Grabovszky Emil és Erdélyi Béla. A népi iparművészek jelentős szerepet töltek be a kárpátaljai művészetben. 1920 és 1936 között 25 iparművészeti iskola nyílt. Ezekben az iskolákban kosárfonást és fafaragási hagyományokat is elsajátítottak. A legnevezetesebb iparművészeti iskola a Kőrösmezei Állami Famegmunkáló Ipariskola volt (Fedinec-Vehes, 2010).

A Trianoni békeszerződés nem csak a politikában, de az irodalomban, a művészetben és a kultúrában is nagy változásokat hoztak a magyar kisebbségnek. A kultúra megmaradásához fontos intézmények többsége Magyarországon maradt. A határon túli magyar kultúra azonban továbbra is a része maradt az egységes magyar nemzet kultúrájának (Fedinec-Vehes, 2010).

Ma tizenkettő megyei jogú magyar kulturális- nemzeti egyesület működik Kárpátalján. Ezek az egyesületek a magyar nyelv kultúráját, hagyományait, szokásait és művészeti vívmányait hívták megőrizni. Nekik köszönhetően nemzeti fesztiválok, iskolák, nemzeti-kulturális központok, színházak és vetélkedők is megrendezésre kerülnek (Fedinec-Vehes, 2010).

Különböző hagyományőrző központok jönnek létre Magyarországon és a határon túli magyar lakta területeken is. Ezeknek a célja a különböző hagyományőrző rendezvények létrehozása, a magyar szokások éltetése. Minél jobban szeretnék megismertetni a nemzeti kincseinket a felnőttekkel és a gyerekekkel egyaránt. Táncház mozgalmak, hagyományőrző csoportok, népi mesterségeket bemutató rendezvények egyaránt jelen vannak a különböző területeken (Lőrincz, 2016).

I.2. Jeles napok

A magyar hagyományokat az évszázadok alatt sok hatás érte. Kimutathatóak benne német és szláv nyelvterületről jött hatások is. Vannak antik, kereszténység előtti és keresztény hagyományaink is. Vannak népszokások, amelyek az évek során elhaltak, viszont nagyon sok megmaradt belőlük (Újváry, 1990).

Az ünnepek, különösen az egyházi ünnepek, mint a karácsony, a húsvét és a pünkösd a hétköznapi élettel eltérő volt a paraszti társadalomban. Nem volt szabad dolgozniuk, kötelezően templomba kellett menniük és meghatározott ételeket is készítettek. Eltérő volt az ünnepi viseletük és a magatartásuk is. Voltak általános érvényű ünnepek és kisebb közösségeket érintő ünnepek is. Kisebb területű ünnepek voltak például a templom szentelések, és bizonyos munkavégzéssel kapcsolatosak is más-más időpontban voltak. A hiedelem szerint súlyos következményei voltak annak, ha valaki nem tartotta be szokásokat. Szájhagyomány útján terjedő hiedelemtörténeteket meséltek egymásnak népmonda formájában, például azt, hogy az ünnepen sült kenyér kővé változik (Újváry, 1990).

A szokások és hiedelmecselekmények körül hagyományos rítusok alakultak ki, többnyire szövegük is volt. A szokások gyakorlása több célt is szolgált. Egyrészt biztosítani akarta a földművelés és állattenyésztés sikerét, másrészt pedig periodikus megemlékezést egy adott ünnepre. Volt olyan népszokás, például a Betlehemezés, ami szorosan kapcsolódott az egyházi ünnephez, de voltak olyan egyházi ünnepek, amelyek csupán ürügyül szolgáltak bizonyos hagyományok megvalósításához (Újváry, 1990).

A naptári év szokásaihoz kapcsolódó hiedelmek és szokások ősi elemeket tartalmaznak. Arra szolgáltak hogy a termékenység szellemét megidézzék, vagy a rosszakat elűzzék. Ezen rítusok legfontosabb eszközei a víz, tűz, a vessző és a zöld ág. (Újváry, 1990).

A szokások és hiedelmek cselekményeit a hagyomány határozta meg. A legtöbb esetben ünnepi köszöntéssel jártak házról-házra, vagy ünnepi felvonulásokat csináltak az utcán. Voltak csoportosan előadott és többszereplős népszokások, pl. a betlehemezést, háromkirályjárást, farsangi jeleneteket, gergelyezést stb. hosszabb tanulás előzte meg. A népi hiedelmek és népszokások fennmaradását sok tényező befolyásolta (Újváry, 1990).

Az ünnepeköröket négy részre osztják fel: Téli-, tavaszi-, nyári- és őszi ünnepkörre. Ezekben belül hónapos felosztás van, havi szinten pedig több kiemelt ünnep. Szeretnék ezek közül párat kiemelni :

- December 4 - Borbála napja – a Borbála napi szokások nagyon hasonlítanak a Luca-naphoz, viszont ez a nap csak részlegesen terjedt el. Borbála napkor nem fonnak, mert nem szabad, akárcsak Luca napkor. Nem foghatnak orsót, mert Borbála bedobná az ablakon, kóccá válna, és a marhák lábára tekeredne, azok pedig megsántulnának. Söpörni azért nem szabad, mert akkor elsöpörnék a szerencsét. Borbála napon nem hoz szerencsét a női látogató és kölcsön sem szabad adni semmit. És még több hiedelem fűződik hozzá ezeken kívül.

- December 6 - Szent Miklós napja – a nagy szakállú, jóságos, piros köpenyes Mikulás, aki a gyermekeket megajándékozza. „...Szent Miklós püspök napja előtt való estvéli vagy éjszakai üdőben némelyek különféle öltözetekben, álorcákban magukat elrejtve, házrul-házra járnak... keményen megparancsoltatik, hogy senkit sem Szent Miklós előtt való estve, sem Üdvözítőnknek születése napján, éjszakáján akár alatta valói, akár gyermekei vagy leányai által az illetin színes öltözeteket, avagy házrul-házra való énekléseket, melyek által az éjszakai csendesség sértődik, megengedni ne merészeljenek...” (Bálint S. 1977: I. 47). Ehhez az ünnephez tartozik a Mikós napi alakoskodás és a Miklós-járás.

- December 13 - Luca napja – Ehhez a naphoz kapcsolódik a legtöbb hiedelem. Ezen a napon lehetett termékenység varázslatot csinálni, házasság-, halál-, és időjárásjóslást. Az asszonyoknak, lányoknak tilos volt több -féle munka végzése, például a fonás, szövés, varrás. Számtalan hiedelem kering akörül, mi történik azzal, aki ilyenkor mégis elvégzi ezeket a feladatokat. Elkezdik a Luca széket készíteni. Ilyenkor is jóstak az első látogatóból a várható állatszaporulatra. „Ha Luca reggelén férfi jár nálunk, akkor a szaporodás bika lesz, s ha nő jár leghamarább nálunk, akkor a szaporodás üdő lesz. Luca nap reggelén, mikor felkelünk, mindig várjuk, hogy ki jó leghamarább nálunk. Hogy a báránykák nőstények lesznek, s a borjúcskák ünőcskéek lesznek, vaj bikák lesznek” (Gyimes-völgy; Bosnyák S. 1982: 108).

- December 21 - Tamás napja – E naphoz férjjósló praktikák társultak.

- December 24 - Szenteste, Ádám és Éva napja - Karácsony éjszakáján fontos szerepe volt a víznek, a tűznek, a zajkeltésnek. A víznek gyógyító és varázserőt tulajdonítottak – még ha egyszerű kútvíz volt is. A karácsonyi éjféli misére kellett hogy elkészüljön az ugyancsak Luca-naptól kezdve faragott lucaszék. Az éjféli misén arra állt vagy ült a kíváncsiskodó, hogy meglássa: ki vagy kik a boszorkányok a faluban.

- December 25 - Karácsony – a család ünnepe, Jézus születése. hamut, szemetet nem vitték ki, mert úgy vélték, ezzel kivinnék a szerencsét a házból. Egerszegen, ha söpörtek, akkor is csak befelé az asztal alá. Csak a legszükségesebb munkákat végezték el.

- December 26 - Regölés – a legények és a férfiak házról-házra járva szerencsét és bőséget kívántak a következő évre.

- December 27 - János napja – a borszentelés hagyományához kapcsolódott, egyes borvidékeken ma is él a szokás.

- December 31 - Szilveszter napja – a népi kalendárium szerint ez az év utolsó napja. Nagyon sok hiedelem, hagyomány kapcsolódik ehhez a naphoz. A többi fontos naphoz hasonlóan, itt is a legtöbb hiedelem az állatokhoz, terméshez vagy az emberi élethez kapcsolódottak. Például a lányok ilyenkor tudták meg, hogy férjhez mennek-e a következő évben. Éjféλι hangoskodás, majd ezt újévi köszöntés követte.

Ezután a januári napok következtek. Január a Boldogasszony hava.

- Január 6 - Vízkereszt – más néven a háromkirályok napja. Ekkor záródik le a karácsonyi ünnepkör és megkezdődik a farsangi időszak. Vízkeresztkor az egyik leghíresebb hagyomány a háromkirályjárás (hosszú, dramatikus játék).

-Február 6 - Dorottya napja – ez egy időjárás jósoló nap volt.

- Február 14 – Bálint napja

Február 16- Julianna napja – ez is időjárással kapcsolatos hiedelmek napja volt. Dorottya nappal ellentétes feljegyzéseik voltak, így a kettőt egymással kapcsolatba hozták.

- Farsang - ahogy az előbb említettem, a farsang vízkereszt napján kezdődik, és Húsvét előtt 40 nappal zárul le, amikor elkezdődik a negyven napos böjt. A farsang a tavaszvárás, a tél elkergetésének ünnepe. Sok-sok hagyomány tartozik hozzá. Például a maszkos alakoskás, karneválok, Busó-járás.

- Március 12 - Gergely napja

- Március 18, 19, 21 – Sándor József, Benedek – időjárással kapcsolatos hiedelmeket

- Március 25 - Gyümölcsoltó Boldogasszony napja – a katolikus egyház hagyománya, ehhez kötik az Angyali Üdvözetet, Jézus Szentlélektől fogantatásának napját

- Április 1 - ez első sorban az iskolás gyermekek hagyománya volt, a tréfálkozás napja

- Április 24 - Szent György napja – ettől számolja a néphagyomány a tavasz kezdetét. Fontosnak tartották ezen a napon az állatok első kihajtását. Ezzel az állatok szaporodását, egészségét szolgálták.

- Április 25 - Márk napja – jellegzetesen a búzaszentelés napja volt.

Ezután a Húsvét ünnepköre jött: Nagyböjt, Virágvasárnap, Nagyhét, Húsvét vasárnap, Húsvét hétfő, Húsvét kedd és Fehérvasárnap. Fehérvasárnap – a húsvéti ünnepkör zárása, barátkozás, komásodás (komatálvivés).

- Május 1 - a magyar nyelvterületeken május elsejére virradó éjjel állították a híres májuscát.

A májuscfa a természet megújulásának a szimbóluma, a szerelem jelképe, ajándéka.

- Május 4 - Flórián napja, a tűzzel dolgozók védőszentjének a napja

- Május 12, 13, 14 – Pongrác, Szervác, Bonifác – a fagyosszentek.

Május 25 - Orbán napja – a fagyosszentekhez sorolják, főként a szőlő miatt tartották fontosnak, ezért a szőlőhegyes falvakban szobrokat állítottak neki a szőlősben.

- Pünkösd – a magyar pünkösdünnep az egyházzal kapcsolódó.

- Úrnapja

- Június 8 - Medárd napja – közismert időjós nap volt. Úgy tartották, ha ezen a napon esik, akkor negyven napig eső lesz, ha viszont süt a nap, akkor ugyanennyi szárazság.

- Június 29 - Péter-Pál napja – az aratás kezdetének a napja volt.

- Július 2 - Sarlós Boldogasszony napjaink

- Július 20 - Illés napja – munkatiltalom volt, mert úgy tartották hogy aki ilyenkor a mezőn dolgozik, belecsap a villám, a temetését pedig elveri a jég.

- Július 22 - Mária Magdolna napja- ekkor kellett a hajból egy kicsit levágni, hogy hosszúra nőjön.

- Július 25 - Jakab napja – úgy gondolták, hogy a Jakab napra kikelt csirkék gyorsan megfognak nőni.

- Július 26 – Anna napja – ekkor kezdték a kender nyüvést és Anna-bált tartottak.

Július az aratás hónapja volt. Ilyenkor számos szokással igyekeztek a gabona betakarításának a sikerét segíteni.

- Augusztus 15 - Nagyboldogasszony napja – gyógynövényeket szenteltek, a tyúkot ilyenkor volt jó megültetni. A kétasszony közötti idő a téli ruhák szellőztetésének az ideje volt.

- Augusztus 20 - Szent István napja – ehhez nem fűződtek különösebb szokások.

- Augusztus 24 - Bertalan napja – az ősz kezdőnapjának tartják.

- Szeptember 8 - Kisasszony napja – a cselédek munkába állásának napja, ehhez is fűződtek időjósági hagyományok.

- Szeptember 12 -Mária napja – egyes helyeken a búcsú ünnepe.

- Szeptember 29 - Mihály napja – kiemelkedő nap a szeptemberi jeles napok között. A gazdasági év fordulójának tekintették.

- Október 15 – Teréz napja – szüret kezdő nap volt.

- Október 20 - Vendel napja – Vendelt a pásztorok védőszentjükknek tekintették.

- November 1 – Mindenszentek napja – a sírok megtisztítása, feldíszítése, gyertyák gyújtása.

- November 2 – Halottak napja – ezen a napon megvendégelik a koldusokat és a szegényeket. A hiedelem szerint november elseje és másodika közötti éjszaka a halottak miséznek a templomokban.

- November 11- Márton napja – országsszerte lakomáztak, hogy egész esztendőben bőségük legyen.

- November 30 – András napja – a legfontosabb házasságjóló nap.

A jeles napok közé tartozott még a disznótor, fonó és a tollfosztó is (Újváry, 1990) .

A köznevelés keretrendszere segíti az oktatásban a jeles napok, ünnepek komplex kidolgozását. Olyan kiadványok, portálok jelentek meg, amelyek segítik és szabályozzák a pedagógusok munkáját. Tematikusan gyűjtik össze a különböző területekhez kapcsolódó anyagot, felhasználható forgatókönyveket készítenek el. Feltett szándékuk, hogy az ünnepek és a jeles napok olyan alkalmak legyenek a gyermekek számára, amit szeretnek és aktívan részt vehetnek benne (EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001).

A társadalom rohamosan változik, egyre nehezebb beépíteni a gyerekek életébe a hagyományokat, a népi szokások és jeles napok megismerését. A gyerekek életét színesebbé, értékesebbé teszi a hagyományápoló légkör. A néphagyományokat nem elég alkalmanként előhozni, folyamatos tervezést igényel és azt hogy fokozatosan beépüljön a pedagógusok és a gyerekek életébe. Már gyermekkorban meg kell ismerkedni a népi gyökerekkel, a szülőföldünkkel és a szülőföld iránti szeretettel. A jeles napok megünneplése, a fokozatos előkészületek, népi játékok gyakorlása, megbeszélése talán a legjobb módja annak, hogy a gyerekekhez közel kerüljön népszokás, megértsék mi is az a hazaszeretet és hogy hogyan éltek őseik (Fabuné, 2018).

I.3. A hagyományőrzés lehetőségei az óvodában és az iskolában

Előző pontban felsorolt jeles napok többsége ugyan már feledésbe merült, a pedagógus dolga, hogy a fontosabb napokat, amelyeket a gyerekekkel játékosan meg lehet ünnepelni, ünnepeljék meg.

A néphagyományok megismerésének a céljai:

- a gyerekek sajátítsák el a népszokásokat, amelyek egyes ünnepekhez, jeles napokhoz kötődnek,
- fedezzék fel a saját hagyományaikat
- sajátítsák el a népi játékokat
- szerezzenek alapvető ismereteket a néphagyományról, a népi díszítésről és a tárgyi hagyományokról (Kériné, 2008).

Ha egy intézményben szeretnénk valamilyen hagyományt feleleveníteni, egy ünnepet megünnepelni, az előkészületeket a gyerekekkel együtt kell elvégezni. Az együtt játszás, a közös alkotás és tervezgetés örömtelivé teszi a készülődést, a várakozást és közben a gyerekek megismerkednek a hagyományokkal is. Ahhoz hogy ezek az ünnepek megvalósuljanak versek, mondókák, dalok, dalos gyermekjátékok és egyes eszközök előkészítése szükségesek. Célszerű ezekre korábban készülni, és beépíteni a tantervbe, hogy amikor jön az adott ünnep, csak felelevenítsük a játékokat, amelyeket eljátszunk majd (Kériné, 2008).

A következő játékok, hagyományok igen kedveltek az óvodások körében: Mihály napi vásár, szüretelés, lakodalmas, pünkösdlő, karácsonyi pásztorjáték, húsvéti előkészületek, stb. (Kériné, 2008).

II. A zenei nevelés hatása a gyerekek életére

Azt, hogy a zene nevelő és fejlesztő hatással van a gyerekek életére már az ókori görögök is felfedezték, így kiemelkedő szerepet biztosítottak a zenei nevelésnek. Platon hangsúlyozta a zenei nevelés fontosságát, s hogy a dallamok és a ritmus hatolnak be leginkább a lélek belsejébe, ezáltal pedig személyiségfejlesztő hatása van. Ugyan ezt a szemléletet megtaláljuk a reneszánszban és tovább is (Forrai, 1991)

Egy fiatal magyar zenepedagógus, Kovács Sándor megfigyelte, hogy a zenetanulás folyamatosan fejleszt egyéb képességeket is, mint például az ügyesség, az akarat, a kitartás, az önuralom, a figyelem, az emlékezőképesség, stb. Ő volt annak a meglátója, hogy a szellemi és jellem nevelésnek a zene a leghatásosabb eszköze. Megállapította, hogy a pedagógia három célját valósítja meg a zenei nevelés: mindenkit megtanít a mesterségre, mindenki egyéniségét kifejleszti és mindenkit társadalmi lényvé tesz. Tehát ezek alapján levonhatjuk azt a következtetést, hogy a zenei nevelés személyiségfejlesztő és nemcsak új élményeket szereznek vele az emberek, hanem az erkölcsi ítéletet és a világnézetet is képes átalakítani (Nagy, 1997).

A zenének megfigyelhetjük jótékony, gyógyító hatásait. Ennek köszönhetően jött létre a zeneterápia. A zenét tanuló diákok jobban teljesítenek az élet különböző területein, stresszoldó hatása van (Kokas, 1972).

Janurik Márta 2008-ban vizsgálta a zenei nevelés és az olvasás elsajátításának kapcsolatát. Egyértelműen bizonyította, hogy pozitívan hat a zenei nevelés az olvasás elsajátítására, a matematikai készségeket is fejleszti, megtanít egyszerre több helyre figyelni, segít az íráskészségben is (Nádassyné, 1981).

Ha tudat alatt is, de az érzelmek befolyással vannak a gondolkodási folyamatainkra, reakcióinkra és a teljesítményünkre is. Az óvodások és az elemi iskolások életében meghatározó szerepe van az érzelmeknek. Az érzelmik segítségével fedezik fel a világot. Az aktív zenei nevelés jótékony hatással van az érzelmeikre és a teljesítményünkre is (Váradi, 2010).

„Humánétológiai vizsgálatok ennek kapcsán nagyon fontos összefüggéseket tártak fel számunkra. Az ének, a zene és a tánc már az őskortól kezdve fontos szerepet töltött be a közösségek életében. Szükségszerűen alakult egy sor olyan élettani és viselkedésszintű mechanizmus, amelynek az a feladata, hogy az egy csoportba tartozó egyének viselkedését tudatos vagy tudatalatti eszközökkel összehangolja. Az érzelmi szabályozásnak fontos

vonatkozása a szinkronizációs funkció. A közös munka nem képzelhető el, csak úgy, ha a szükséges feladatok elvégzése előtt valamiféle közös érzelmi állapot már kialakult.” (Harmat, 2003: 2)

A zenei nevelésben nagyon fontos a zene hallgatására való szoktatás. A zenehallgatáshoz és a zene megértéséhez viszont szükséges bizonyos készségek megléte. Ahhoz hogy valakinek igazi zenei élményben legyen része, a leghatásosabb az élő zene. A tanulók sokkal jobban fejlődnek élő zenei és ének órákkal, mintha csak gépi zenét hallanának. A zenei nevelés célja az hogy a tanulók spontán és tudatosan zenei élményekhez jussanak. A tudatos zenehallgatás a memóriát a koncentrációt és a gondolkodást (Váradi, 2010).

A zene a kultúra része. Különböző kultúrák zenéi eltérnek ritmusban, dallamban, hangnemben, harmóniában, koronként több irányzat él egyszerre. A gyermekek zenei ízlésének kialakulásában fontos szerepet játszik a családi háttér, hogy milyen közegben szocializálódik (Váradi, 2010).

Életünk során rengeteg kulturális hatással találkozunk. Már kisgyermekkortól találkozunk mondókákkal, versekkel, gyermekénekekkel, dalos játékokkal, stb. Ezek befolyásolják érzelmi állapotunkat, formálják egyéniségünket, személyiségünket. Azok a kulturális hatások, amelyek a családon kívül érik a gyerekeket, megalapozzák a személyiségfejlődésük és az ízlésük irányát (Sz. Fodor , 2019).

A gyerekek nevelésében meghatározó szerepe van a családnak, ehhez kapcsolódik később az óvoda és az iskola. Az óvodai és az iskolai zene-foglalkozásoknak élményekben gazdagnak, vidámnak kell lenniük, hogy a gyerekek szívesen énekeljenek, játszanak, s így játszva fejlődjenek. *„A zenének az a sajátossága, hogy nagyon korán megérinti a gyermeket, és mély nyomot hagy a személyiségben. Ezért lehet a zene segítség a teljesebb élet és egy biztosabb jövő felé.”* (Antal-Lundström, 2011, Id.: Sz.Fodor, 2019).

Az óvodás kori néphagyomány ápolást kétszeresen komolyan kell venni. Első sorban azért, mert a gyerek észrevétlenül megtanulja a mondókákat, dalokat, játékokat. . Az óvodai zenei anyagot nagyrészt a mondókák és az énekes játékok alkotják. Fontos, hogy a pedagógus tisztában legyen a gyerekek életkori sajátosságaival, testi adottságaikkal és értelmi szintjükkel is. A megnyilvánulásaival, a mozdulataival és a beszédével is igazodnia kell az adott gyerekcsoporthoz (Hódi, 2008).

A zene sokat segít a szocializációban. A gyerekekkel könnyebb kommunikálni, kapcsolatot teremteni a dallamok segítségével. A zenének feszültség oldó hatása is van, így a gyerekekkel való közös éneklés bizalmat kelt benne, segít összehangolódni (Horváth -Szinyvai, 2021).

A zene az egész életünket körülveszi. Nap mint nap találkozunk vele a televízióban, rádióban, Ezek a zenék azonban egyre messzebb kerülnek a népi gyökerektől. A szülők többsége nem gondol bele abba, milyen nagy hatással van a gyermeke életére a zene, amit hallgat. Vajon árt neki? Több kutatással is bizonyították, hogy a zene milyen nagy hatást gyakorol a személyiségfejlődésre. A gyerekek épp kisgyermekkorban, óvodáskorban a legfogékonyabbak a zenei nevelés terén is. Ebben a korban lehet zenekedvelő, zeneértő embert nevelni belőle. Idősebb korban már vagy nagyon nehéz, vagy lehetetlen ezt a hatást elérni (Némethné, 2020).

A zenei nevelés az művészeti nevelés egyik alapja, az esztétikai nevelés szerves része. *„A dalt, éneket élő személy adja elő, a gyermekek közösen hallgatják és éneklük. Érzelemre hat a zene tartalma is, melynek élvezetét fokozza a gyermeknek társaihoz és a zenepedagógushoz fűződő személyes kapcsolata is. Az éneklés legtöbbször játékhelyzetben, mozgás és ének egységében történik. A szerep átélése, az érzelmek és gondolatok egész testmozgással való kifejezése fokozza a gyermek örömet. Miközben a játék és ének felszabadult, kellemes érzéseket kelt, a zene belső lüktetése, a szabályosan ismétlődő mozdulatok a gyermek által önként vállalt fegyelmezettséget is jelent. A kényszer nélküli rendszeresség a gyermek biztonságérzetét növeli. A zenei befogadás természetes módon történik: a sokszor hallott dallamot a gyermek az emlékezetében elraktározza, később visszaidézi és új formában adja elő. A korszerű zenei nevelés feladata, hogy a gyermekben kifejlessze a zenei élményekből fakadó, spontán alkotóképességet. A zenei élmény sajátos eszköz a környezet jobb megismeréséhez. A zörejt és zenei hang felfogása pontos differenciált megfigyelésre szoktat és bővíti az ismereteket. Az énekléskor, a zeneművek hallgatásakor a gyermek újfajta kapcsolatba kerül a cselekménnyel, társaival, környezetével. A gyermek a zene hatására érzelmileg kiegyensúlyozottá válik.” (Forrai, 1974:1).*

A gyermekdalok többségét össze lehet valamilyen mozgásformával kötni, így felszabadultabb lesz az éneklés. A dramatizált éneklés fejleszti a gyerekek és a pedagógusok fantáziáját is. A dramatizált éneklés a szöveg játékos megjelenítését, elmutogatását jelenti. A zenei nevelés során a pedagógus kitűnő lehetőséget kap arra, hogy megismertesse a gyerekekkel a neveléssel, néprajzzal, természetismerettel kapcsolatos témákat (Kelemen, 2019).

Kodály Zoltán a „Zene az óvodában” c. tanulmányában fektette le a mai zenei nevelés alapjait, amelyet 1941-ben adott ki. Szavai szerint a kora-gyermekkor zenei nevelés elengedhetetlen, mivel három és hét éves kor között szerzett tapasztalatok az egész életet befolyásolják. Sürgette a napi szintű közös éneklés bevezetését az óvodákban, ami csak az életkori sajátosságaiknak megfelelő mondókák, népdalok, bizonyos műdalok és ezek alapján komponált zenei művek felhasználásával valósulhat meg egy óvoda életében. Kijelentette, hogy a zeneértéshez nem a gépi zene, hanem az élő zene hallgatása, közös éneklés, zenélés. Már óvodás korban nagy hangsúlyt kell fektetni a gyerekek zenei fejlesztésére a mozgásos népi játékok rendszeres alkalmazásával (Kodály, 1982).

1970-ben Forrai Katalin alkotta egységes nevelési rendszerré a Kodály Zoltán által megalkotott zenei nevelési elveket óvodapedagógusi és zenepedagógusi tapasztalatai figyelembe vételével. Ezek alapján megírta az „Ének az óvodában” c. könyvét, ami a mai napig a zenei nevelés alapjait képezi. Fontos szerepet kap benne a gyerekek élményszerű oktatásának elve, a szórakoztatás, életkori sajátosságoknak megfelelő fejlesztés (Forrai, 2016). Nem csak Magyarországon, nemzetközileg is elismert a munkássága (Hegedűsné, 2021).

A gyermekek óvodai éveik alatt sokat fejlődnek. Mindenki a saját adottságaihoz mérten, a saját tempójában. Azzal céllal kerülnek be az óvoda közösségébe, hogy az iskola kezdésre elég fejlettek legyenek, elérjék az életkoruknak megfelelő érettséget. Ezt sokféle módon lehet segíteni. Az egyik módja a zenei nevelés. A zenei nevelés az érzelmeiken keresztül hat a gyerekekre, első sorban a művészetekhez tartozik. Formálja a gyerekek esztétikai érzékét, zenei érzékét, felkelti az érdeklődésüket az éneklés, zenés játékok, zene hallgatás iránt. A hallás, a ritmusérzék és a mozgás egyaránt fejlődik a népdalok és gyerekdalok éneklése közben (Forrai, 2016).

A zenei nevelés hat a gyerekek gondolkodására, értelmére és fejleszti az emlékezetet. Kodály Zoltán szavaival élve: „Ha a lélek parlagon marad szinte 7 éves korig, abban már nem terem meg, amit csak a korábbi művelés vethet el benne. Az óvó munkája nélkülözhetetlen, nem csak az egyéni, hanem a nemzetnevelés szempontjából is. A leggondosabb családi nevelés sem adhatja meg, amit az óvó nyújt: a z emberi közösségbe való beilleszkedést.” (Kodály Zoltán, id. Gellért, 2017).

A zenei nevelés úgy hat az agyunkra, akár egy jó edzés a testünkre: minden területét megmozgatja. A korai zenei nevelés még akkor is pozitív hatással van a gyerekek fejlődésére, ha nem megy nekik, vagy nincs zenei érzékük. Minél előbb megkezdődik egy gyermek

életében a zenei nevelés, annál nagyobb hatással lesz rá. Itt nem arról van szó, hogy ideje korán zongorára vagy szolfézs órára kellene küldeni. A zene a születésünktől fogva körül vesz minket különböző módokon. Nekünk csupán biztosítani kell, hogy a gyerekek minél előbb kapcsolatba kerüljenek a korai zenei neveléssel. Forrai Katalin szerint a tudatos zenei nevelés már a bölcsődében elkezdődik (Forrai, 1974) .

Az óvodában az óvodapedagógus a gyermekekkel megfigyeli a környezet hangjait, megtapasztalja a mindennapos éneklés, mondókázás örömét. A különböző zenehallgatással felkeltik a gyermekek zenei érdeklődését, formálják zenei ízlésüket és az esztétikai fogékonyságukat (Szeri, 2017).

Kárpátalján több nemzet él együtt. Vannak magyar, ukrán, orosz, stb. nyelvű oktatási intézmények. A többségükben vegyesen járnak. A mai adatok szerint Kárpátalján jelenleg százegy magyar óvodát tart számon a Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség (KMPSZ). A mindennapi nevelés során szisztematikusan több programot iktatnak be a gyerekek életébe: rajz, torna, környezetismeret, anyanyelvi nevelés, zenefoglalkozás, stb. Az óvodapedagógusok beszélnek a gyerekeknek a hagyományőrzésről és a modern kultúráról is. Több nemzet kultúráját ismerhetik meg. Tanulnak a régi népi szokásokról, ruházatról, bútorokról, tárgyokról, ünnepekről. Némelyiket ők maguk is kipróbálják, különböző népi játékokat, néptáncokat, népdalokat tanulnak (Reho, 2018).

Néhány évvel ezelőtt Magyarországon egy új pedagógiai módszer indult el, amely lehetőséget ad a gyerekeknek a folklór megismerésére. Népi gyerekjátékokkal, népdalokkal, néptáncokkal ismerkednek meg játékosan. A módszer neve: Így tedd rá! A szülők és a gyerekek közös tevékenységére épül. Énekléssel, mozgással, hagyománnyal, ünneppel és még sok-sok izgalmas dologgal találkoznak a gyerekek. A Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program keretein belül Kárpátaljára látogattak a program képviselői. Átadták a módszer alapjait az érdeklődőknek, főként óvodapedagógusoknak és zenepedagógusoknak. Ez a program jelenleg is ismert Kárpátalján a magyar óvodákban. Például: Beregardóban, Nagyberegen, Kígyóson, Munkácson is folytak/folynak a foglalkozások (Espán, 2019).

Az óvodából az iskolába való átmenet nem megy zökkenőmentesen. A zenei nevelésben már az óvodában az iskolába való átmenetet készítik elő. Az óvodában már tanulják az éneklés során a szavak helyes kiejtését, a jobb szótagolást. A mondókák segítségével szintén fejlesztik a jó szótagolást, a helyes hanglejtést. A játékok, mondókák tanulása során új szavakkal ismerkednek meg, ezzel a szókincset bővítik (Szesztay, 2019).

Az iskolában már változnak a zenei foglalkozások. Irányítottan énekelnek, új dallamokat ismernek meg, új szituációba helyezik az elemeket. Már jobban megértik a zenei műveket, az értelmüket is megfigyelik, megértik. Az iskolai zenei oktatásban már megtanulják a zenei hangok írását és olvasását is. Fokozatosan megtanulnak több szólamban énekelni, zenélni, Már az első osztályban elkezdik a megtanult dalanyagok bővítését (Szentay, 2019).

A gyermekeknek szüksége van a napi szintű éneklésre, játékra, különböző zenék hallásra. Az órákon játékos fejlesztéssel bővítik a ritmikai és a dallamismeretet, elkezdődik a belső hallás kialakítása. A tanulóknak tudniuk kell különválasztani a dallamot a szövegtől, a ritmustól (Szesztay, 2019).

ÖSSZEFOGLALÁS

Témaválasztásom célja első sorban az volt, hogy rávilágítsak a hagyományok, népszokások és a magyar zenei nevelés fontosságára a gyerekek életében, valamint hogy megtudjam hogyan vannak jelen a kárpátaljai magyar óvodák életében. Másodszor pedig azt szerettem volna ismertetni, hogy a zenei nevelés milyen jótékony hatást gyakorol a gyerekek fejlődésére, későbbi tanulásukra, készségeikre. Évtizedek óta köztudott tény, hogy a zene készségfejlesztő hatásokkal bír a gyerekek életében. Munkámban olyan emberek írásait, tanulmányait vettem alapul többek között, mint Kodály Zoltán, Forrai Katalin, Ujfalussy József és Mészáros István.

A munkám két részből állt. Az első részben felkutattam a témával kapcsolatos főbb irodalmakat és segítségükkel alátámasztottam a téma aktualitását és fontosságát. Írtam a népi gyökerek és a zene kapcsolatáról és fontosságáról, valamint a hagyományőrzésről, a második részben pedig a zene, a zenei nevelés fontosságát ismertettem.

РЕЗЮМЕ

Основною метою мого вибору теми було висвітлити значення традицій, звичаїв та угорської музичної освіти в житті дітей, а також з'ясувати, як вони присутні в житті угорських дитячих садків Закарпаття. А по-друге, я хотів описати благотворний вплив музичної освіти на розвиток дітей, подальше навчання та навички. Протягом десятиліть добре відомий факт, що музика має вплив на розвиток навичок у житті дітей. Моя робота була заснована на працях і дослідженнях таких людей, як Золтан Кодай, Каталін Форрай, Йозеф Уйфалуссі та Іштван Месарош.

Моя робота складалася з двох частин. У першій частині я шукав основну літературу з теми та використовував її для підтвердження актуальності та важливості теми. Я писав про взаємозв'язок і значення народного коріння і музики, про збереження традицій, а в другій частині описав важливість музичного та музичного виховання.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Espán M. (2019) : *Az így tedd rá Kárpátalján. Játsszuk a táncot.* In.: Kárpátaljalap, 944 sz. <https://karpataljalap.net/2019/02/28/az-igy-tedd-ra-karpataljan> Megtekintés: 2022, május
- Fabuné T. A. (2018): *Hagyományörzés az óvodában.* Miskolci Egyetem, Miskolc
- Felföldi L. (1990): *Magyar néprajz VI.* Akadémia Kiadó, Budapest
- Forrai K.(1977) : *A zene hatása a hároméves gyermekek fejlődésére.* Pszichológiai Szemle, 1977/5.
- Forrai K. (1991) : *A művészetre nevelés lehetőségei az óvodai nevelésben.* Óvodapedagógiai Nyári Egyetem, Kecskemét.
- Forrai K. (2016): *Ének a bölcsődében.* Móra könyvkiadó, Budapest
- Hegedűsné (2021) In: *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat* 9. évf., 3. szám 93–117
- Harmat (2003): *Kutatások a zenei nevelés hatásáról a gyermek személyiségfejlődésében.* In.:Tanító. XLI. évf. 2003. szeptember, 7. szám
- Hoppál M. (1981): *Előmunkálatok a magyar néprajzhoz. MTA Néprajzi Kutatócsoport,* Budapest
- Horváth-Szinnyai B. (2021): *Milyen fejlesztő hatásai vannak a zenének?* <https://kepmas.hu/hu/milyen-fejlesztzo-hatasai-vannak-a-zenenek> Megtekintve: 2022, május
- Kárpátaljai Magyar Pedagógus Szövetség honlapja : <http://kmpsz.uz.ua/oldal/ovodak.html> Megtekintve: 2022, április
- Kelemen J. (2019) : *Ének - zene tantárgy - pedagógia.* Líceum Kiadó, Eger
- Kériné N. E (2008): *Hagyományok és népi játékok az óvodában.* Bába kiadó, Szeged
- Kokas K. (1972): *Képességfejlesztés zenei neveléssel .* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest
- Komáromi Gabriella (2001). (szerk.): *Gyermekirodalom .* Helikon Kiadó, Budapest.
- Lőrincz I. (2016): *Térségi hagyományörzés és kultúraszervezés .* <https://muvelodes.net/kozosseg/tersegi-hagyomanyorzes-es-kulturaszervezes> Megtekintve: 2022, május
- Mészáros I. (1988): *Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada.* Közgazdasági és jogi könyvkiadó, Budapest
- Nagy J.(1997) : *Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel.* In: Pedagógiai szemle 1997/8.
- Nádassdy L. (1981): *Az intenzív zenei nevelés hatása a gyermek személyiségének fejlődésére.* [Disszertáció] <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/06/17.html> Megtekintve: 2022, május
- Némethné B. B (2020): *A zenei nevelés hatása kisgyermekkorban .* Sopron Népzene kutatás : <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MuMaTu-a-mult-magyar-tudosai-1/kodaly-zoltan-3621/ii-kodaly-zoltan-tudomanyos-munkassaga-3637/1-a-nepzene-kutatasa-3638/> Megtekintve: 2022, május
- Révész József: *Ének az óvodában. Múlt és jelen,* 2016 <https://www.parlando.hu/2016/2016-4/ReveszJozsef.htm> . Megtekintve: 2022. május 12.
- Sz. Fodor A. (2019): *Zenei nevelés az általános iskolában: Tanító szakos hallgatók gondolatai az ének-zene órákkal kapcsolatban.* Debrecen.
- Szeri I. (2017): *Zenei élmények az óvodában és a családban.* <https://www.parlando.hu/2017/2017-1/Szeri-Istvanne-Ovoda.htm> Megtekintve: 2022, május
- Tamusné Molnár V. (2016): *Művészet és nevelés az egyetem falain belül és azon túl.* Debreceni Egyetem
- Ujfalussy J.(1968) : *Az esztétika alapjai és a zene.* Tankönyvkiadó. Budapest
- Ujváry Z. (1980) : *Népszokás és népköltészet.* Debrecen
- https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HAJB_Hbmmk_35/?pg=8&layout=s

Újváry L. (1990) : *Magyar néprajz VII.* Akadémia kiadó, Budapest

Váradi J. (2010): *Hogyan neveljünk értő közönséget a komolyzenének. PhD disszertáció,*
University of Jyväskylä

Завідувачу кафедри
Біді Олені Антоліївні
доктору пед. наук, професору
здобувача вищої освіти
Кадар Юлію Гаврилівна
студентки IV – го курсу,
ОП 012 Дошкільна освіта, бакалавр

ЗАЯВА

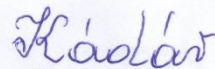
З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці П» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

31.05.2022

Дата


Підпис

Bida Olena
tanszékvezetőnek
Kádár Júlia ,
IV. évfolyamos nappali tagozatos
óvodapedagógia szakos hallgatótól

NYILATKOZAT

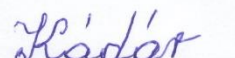
A II. Rákoczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2022. 05. 31.

Dátum



Aláírás



Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011274453

Дата перевірки:
20.05.2022 21:44:44 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
20.05.2022 21:46:42 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Kádár-Júlia(4)

Кількість сторінок: 29 Кількість слів: 7087 Кількість символів: 54879 Розмір файлу: 305.60 KB ID файлу: 1011163637

9.04% Схожість

Найбільша схожість: 3.53% з Інтернет-джерелом (<https://bulcsu-vezer.webnode.hu/jeles-napok>)

9.04% Джерела з Інтернету 31

Сторінка 31

0.2% Джерела з Бібліотеки 2

Сторінка 31

0% Цитат

Включення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел